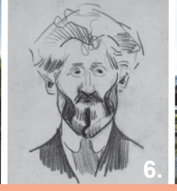

utrecht verhaalt : breekbare idealen

Nationaal Glasmuseum in Leerdam

lagen

Een aantal lagen rond het Glasmuseum en Leerdam

1. Leerdam, voor het eerst genoemd in 1143 als Ter Lede of Ter Leede, is een heerlijkheid van de Heren van der Lede, waaruit het geslacht Van Arkel voortkomt. Na de Arkelse Oorlogen (1401-1412) wordt het door Holland ingevorderd. In 1428 verkrijgt het geslacht Van Egmond het gebied totdat het halverwege de 15e eeuw aan het huis Oranje-Nassau toekomt. Sinds 1 januari 2019 is de voormalige Zuid-Hollandse stad Leerdam onderdeel van de Utrechtse gemeente Vijfheerenlanden.
2. Vensterbelasting ofwel belasting op deuren en ramen is een vorm van onroerend-goedbelasting die is ingevoerd bij Napoleon's Keizerlijk Decreet van 21 oktober 1811 en afgeschaft in 1896. (In Leerdam is geen vensterglas geproduceerd)
3. De beide villa's worden voor tijdelijke tentoonstellingen gebruikt. Foto: objecten van Leerdamse meesterglasblazer Henk Verweij
4. De Linge is een van de redenen waarom de gebroeders Pelgrim in 1765 net buiten de muren van Leerdam hun fabriek oprichten.
5. Een voorbeeld van sociale woningprojecten voor arbeiders van de glasfabrieken is de tuinachtige wijk met witgepleisterde woningen rond het Lingeplein.
6. Glaskunstenaar, architect, meubelontwerper en grafisch vormgever Karel Pieter Cornelis de Bazel (1869-1923). Tekening Martin Monnickendam (1874-1943) - collectie Stadsarchief Amsterdam.
7. In Mesopotamië is glas gevonden uit circa 3500 jaar v.Chr. Rond het begin van de jaartelling vinden de Syriërs de blaaspijp uit Foto: De glas-blazerij, onderdeel van het Glas Museum in een voormalige houtloods in het centrum van Leerdam
8. Glaswerk van Chris Lebeau, Frank Lloyd Wright, Cornelis Lorm.

De verbindingsbruggen contrasteren met de villa's. Ze bestaan uit meerdere lagen polycarbonaat en een huid van grijs metaal. Overdag zijn ze abstact , 's avonds zijn schimmen van de objecten binnen zichtbaar. In de tuin en de glazen kassen worden komend seizoen weer tijdelijke tentoonstellingen gerealiseerd.

Interieur van een brug: hier staat de vaste collectie.

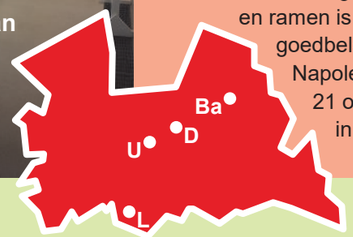

verbinding

Glasmuseum

Leerdam (L)

- **Nationaal Glasmuseum**
  Lingedijk 28
- **Nationaal Glasmuseum - glasblazerij**
  Zuidwal

K.C.C. de Bazel

Baarn (Ba)

- **Villa De Bremstruik**
  1e villa gebouwd door De Bazel
  Waldeck Pyrmondlaan 26

Utrecht (U)

- **Villa met ommuurde tuin**
  1914 - rationalistische bouwstijl
  Oudewijkerlaan 47

Andries Copier

Den Dolder (D)

- **Woonhuis Smedes**
  1934-1936, ontwerp G. Rietveld. Woonhuis Copier.
  Van Weerden Poelmanlaan 1

Leerdam(L)

- **Mozaiek in gevel**
  1928 - Glasfabriek Lingedijk

Utrecht (U)

- **Stadsschouwburg**
  Foyer: glazenplafonds en manshoge staande verlichtingsarmaturen
  Lucas Bolwerk 24

overal en ergens

Gebouw De Bazel
Vijzelstraat Amsterdam

Oude glasfabriek hergebruikt als onderdeel cultureel centrum
De Muzerij, Den Bosch

Woonhuis Copier
Den Dolder
Ontwerp: Gerrit Rietveld

De belastingen en accijnzen zijn laag en de ligging aan De Linge waarborgt een goed vervoer van grondstoffen en eindproducten. De ideale plaats voor de Duitse **broers Pelgrim** om hier een bedrijfje te starten In 1765 blazen zij hun eerste groene flessen en al snel wordt de glasindustrie naast de houthandel de belangrijkste economische pijler van Leerdam.

Anderhalve eeuw later, in 1912, wordt **P.M. Cochius** directeur van de Leerdamse glasfabriek. De theosoof, vrijmetselaar, leider van de Praktisch Idealisten Associatie, oprichter van de theosofische St. Michaelsstichting en vicaris-generaal van de Vrij-katholieke kerk is een ware **idealist**. Hij wil betaalbaar esthetisch verantwoord glaswerk op de markt brengen. In 1915 vraagt hij de architect, meubelmaker en grafischontwerper K.P.C. de Bazel, artistiek glaswerk te ontwerpen. De veelzijdige De Bazel is de eerste in een lange rij van bekende kunstenaars die voor de Glasfabriek Leerdam zullen werken (o.a. Andries Copier, Cornelis de Lorm, Chris Lanooy, H.P. Berlage en Frank Lloyd Wright).

Behalve de kwaliteit van glaswerk verbetert Cochius ook de **omstandigheden van de arbeiders** in zijn eigen glasfabriek. Hij verkort langzaamaan de werktijden en voert een zekere mate van inspraak in. Ook wordt mede op zijn initiatief de woonsituatie van fabrieksarbeiders verbeterd door de bouw van sociale woonprojecten. Een voorbeeld hiervan is een tuinachtige arbeiderswijk met witgepleisterde woningen rond het Lingeplein.

Zelf bewoont Cochius de in 1914 gebouwde villa Prana die op een steenworp afstand van de fabriek ligt. In dit woonhuis wordt in 1953 een **glasmuseum** ingericht. In 2010 wordt het naastgelegen, in 1916 gebouwde woonhuis van financieel directeur Bunge van de glasfabriek aan het museum toegevoegd. Beide villa's worden verbonden door vier lange loopbruggen (architect SLA).
De loopbruggen bieden ruimte aan de vaste collectie en in de kamers van beide villa's, waarvan de interieurs in de hoofdlijn in tact zijn gelaten, maar waar vloerbedekkingen, verflagen en latere tussenwanden zijn verwijderd, krijgen tijdelijke tentoonstellingen een plaats.

Om het Glasmuseum een plek van ontmoeting te laten zijn, zorgen medewerkers dat zij zichtbaar zijn. Zo maken zij bijvoorbeeld gebruik van het museumrestaurant en doen zij kantoorwerkzaamheden in de openbare museumbibliotheek.
Het Glasmuseum stelt zich ten doel aandacht voor glaskunst in de breedste zin van het woord te genereren. Zo ontsluit het museum o.a. ook monumentale glasobjecten en –panelen in interieurs van publiek toegankelijke gebouwen.

Februari 2019

Utrecht verhaalt:
Albert Retel
albertretel@utrechtverhaalt.nl
www.utrechtverhaalt.nl
06 313 79 553
Ook op:
twitter, facebook, instagram

Assistentie Onderzoek: Daniel van der Lee
Foto's 1, 4, 7: Wikipedia
Foto 5: Google Maps
Foto 6: Utrechts Archief
Foto 8: Rijksdienst Cultureel Erfgoed
Overige foto's: Albert Retel

Utrecht verhaalt
is onderdeel van
vehaalt
een concept van
ar-gitect / Albert Retel